32.
34

IOANNIS ADOLPHI WEDELII,

PHILOS. ET MEDIC. DOCTORIS, PROFESSORIS PVBLICI ORDINARII, MED. PROV. SAXO-VINAR. AC CIVITATIS IENENSIS PHYSICI,

FACVLTATIS MEDICÆ h. t. DECANI,

Propemticon Inaugurale

DE

SPONGIA AQVA REPLETA NATANTE, EADEM VERO EXPRESSA ET SIC LEVIORE SVBSIDENTE.

JENÆ
LITERIS KREBSIANIS.

I. N. I.

CUm, vbi deſinit Phyſicus, ibi incipiat Medicus, neceſſarium omnino eſt, vt phyſicarum quoque rerum gnarus ſit, qui in medicina progreſſus rite facere cupit. Quanquam enim haud deſint, qui multa ex phyſicis ad medicinam relata, tanquam inutilia & proprie ad eam non pertinentia, reiiciunt, vix tamen locum huic opinioni dabunt, qui perſpiciunt, vltra vulgus ſapere debere medicum.

Quæ enim in phyſicis occurrunt, partim talia ſunt, ſine quibus ne intelligi quidem, quæ in medicina traduntur, queunt, partim eiusmodi deprehenduntur, quæ acuunt ingenium, omnia vero ad cognoſcendam Diuini Numinis potentiam & ſapientiam faciunt, quam mirari & venerari in primis etiam debet medicus.

Non iam eorum faciemus mentionem, quibus carere medicus nullo modo poteſt, ſed, quomodo reliqua, quæ ad medicinam nihil pertinere videntur, aptiorem medicinæ reddant, paucis perſpicere lubet.

Nihil magis a medico bono requiritur, quam promptus & alacris animus ad eruendas phænomenorum in ægris occurrentium cauſas, vt poſtmodum ſimili alacritate remedia conuenientia inueniat, & rite applicet.

Quod ſi hinc exercitatus quis ſit, phænomenorum in phyſicis occurrentium cauſas rite indagare, is optime præparatur, vt, fundamentis medicinæ rite poſitis, ſimilem inueſtigationem prompte inſtituere in praxi ſua adſueſcat. Fa-

cile

cile autem ex his intelligi poteſt, etiam in phyſicis nullo modo ſufficere experientiam, ſed & hic quoque maxime iungendam eſſe rationem, vt perfecta obtineatur cognitio ac vtilitas.

Magnum incrementum hodie phyſica ſcientia acquiſiuit per experimenta, quæ copioſius ac olim inſtituuntur, ſed, ſi in experimentis ſolis acquieſcamus, nec rationem eorum & vſum addamus, exiguam vtilitatem extra medicinam, in medicina plane nullam, fere præſtant, unde cauſarum explicatio & inueſtigatio debet nobis eſſe quam commendatiſſima.

Non inutile eſſet, ſed ad iudicium acuendum maxime aptum, ſi illis, qui aliquos in hac ſcientia progreſſus fecerunt, talia experimenta proponerentur, quorum cauſæ non ſtatim patent, vt vires ingenii tentarent, atque phænomena ad cauſas ſuas reuocare conarentur. Ita enim efficeretur, vt non ſolum alia difficiliora facilius intelligant, ſed etiam ad veritatem & noua inuenienda aptiora redderentur ingenia.

Non raro autem vſu venit, vt talia ſponte ſe offerant, ſi vel labores chimicos, vel alios ſubeamus ad experimentalem philoſophiam pertinentes, vt adeo illis, qui exerceri in his volunt, occaſio vix deficiat.

Ita ante aliquot tempus quidam operationibus chimicis operam dantes e veſica cuprea aquam quandam deſtillarunt. Cumque ignis, vt in principio plerumque in hoc peccari ſolet, iuſto fortior eſſet adminiſtratus, rarefactionem nimiam reſtinguere cupientes ſpongiam aqua frigida imprægnatam alembico impoſuerunt, ebullitione vero ſedata, vaſi aqua pleno immiſerunt. Spongia aquæ iniecta ſupernatauit eiusdem ſuperficiei, quod etiam eueniebat, cum idem repeteretur. Quidam vero eximens forte ſpongiam & aquam contentam manu exprimens eandem aquæ iniectam ſubſidere obſeruauit, cum tamen antea ſemper in ſuperficie aquæ hæſerit.

Nouitate rei motus denuo manibus eam ex aqua extraxit, & ſine expreſſione aquæ iniectam iterum innatare, expreſſione autem aquæ præmiſſa, iterum fundum petere perſpexit. Cumque dictus effectus poſita vel omiſſa expreſſione ſemper reſponderet, de cauſa huius rei deliberatum fuit, quæ eo difficilius erui poterat, quia maxime obſtabat, quod idem numero corpus grauius exiſtens nataret, leuius vero redditum ſubmergeretur. Eadem enim ſpongia aqua repleta, & ſic grauior reddita, haud deſcendebat, expreſſa vero aqua, & ſic leuior euadens, ad fundum abibat.

Quanquam vero de pumice notum fuerit, quod totus aqua innatet, pulueriſatus vero deſcendat, haud tamen inde huius rei cauſſa reddi potuit, adeoque, cum quidam illorum ad me quoque accederet, & deſiderium ſuum explicaret, inſtituere idem experimentum non dubitaui, &, rem ita ſe habere, expertus ſum, igitur vt & ipſis ac mihi ſatisfacerem, cauſam inueſtigare cepi.

In ſpongia diuerſitatis huius cauſam hærere, exinde videre licet, quod in aqua nulla mutatio fiat, ſed vnice in ſpongia, quæ pro repletionis vel expreſſionis varietate vel natat vel deſcendit. Admodum poroſum corpus ſpongiam eſſe, poroſque eius & maiores & minores exiſtere, viſui patet. Minores pori parietibus maiora foramina conſtituentibus inſculpta ſunt, quod itidem intuentibus ſtatim manifeſtum redditur.

Textura hac cognita porro obſeruare debemus, quod, ſi ſpongia aqua imprægnetur & ſimpliciter eximatur absque preſſione, ex poris maioribus aqua ſponte effluat, in minoribus vero permaneat, cuius rei ratio ex tubulis vitreis minoribus nota eſſe poteſt, in quibus, vtrinque licet apertis, liquor tamen permanet. Maiores autem in poros loco aquæ effluentis aer recipitur.

Quod ſi igitur ſpongia ita conſtituta aquæ iniiciatur, tunc aer in poris maioribus exiſtens, minus cedit, nec ac-

ceſſum aquæ in hoſce poros admittit, adeoque aer in poris maioribus hærens cedereque non valens vna cum ſpongiæ corpore ſub eadem mole, quam ſpongia & aer conſtituunt, leuior eſt aqua, ideoque ſupernatat.

Aerem autem in poris maioribus permanere, nec ab aqua expelli, oſtendunt quælibet vaſa ita aquæ immerſa, vt orificium præuium ſtatim ab aqua tegatur totum, aqua enim ipſa tunc aeri exitum præcludit; cum, quo cedat, ſpatium haud relinquatur, id quod etiam campanæ vrinatoriæ fundamentum eſt. Neque enim pori minores aerem ex maioribus recipere poſſunt, cum ab aqua ibidem permanente per ſuperius dicta occluſi ſint, adeoque maiores pori in ſpongia aqua imprægnata nec expreſſa aerem retinere coguntur.

In ſpongia vero, quæ manibus comprimitur, alius conſurgit ſtatus, aqua enim in minoribus hærens potis maximam partem expellitur, adeoque aer eius loco recipitur, vt hinc libere ex maioribus in minores & ex minoribus in maiores aer leuiſſime preſſus penetrare & cedere valeat. Iniecta itaque aquæ ſpongia expreſſa, aer in poris maioribus & minoribus hærens a pondere ipſius ſpongiæ ſucceſſiue ſurſum verſus premitur liberum exitum habens, poris enim omnibus apertis impedimentum nullum amplius adeſt, hinc omnes pori maiores & minores aere omni fugato aqua replentur, grauiorque ſic euadit ſpongia, quam ſi plurimum aeris in ſe contineret; vnde ſubmergitur ac fundum petit.

Quod vero ſimili modo aqua in poris minoribus hærens haud expellatur, partim leuitas ipſius ſpongiæ, partim vero ipſe aer in poris maioribus vbique interpoſitus, facit, vti in canalibus maioribus quoque fieri ſolet, in quibus aer interpoſitus aquæ tranſitum impedit, quod ex hydraulicis notiſſimum eſt. Ratio igitur ſatis patet, cur grauior in aere apparens ſpongia natet, leuior vero viſa deſcendat.

Præmittere hæc voluimus Diſſertationi Inaugurali de NATVRÆ SOLERTI SANITATIS CONSERVATRICE Clariſſimi Medicinæ Candidati

 Io.

Io. Friderici Hoffmanni.

Is patriam nactus eſt Gerabronnam Marchionatus Onoldini oppidum, vbi Anno MDC LXXXVIII. d. XVIII. Decembr. honeſtis parentibus ortus eſt. Pater ipſi fuit Dn. Io. Matthias Hoffmannvs, Præfectus illius loci & locorum finitimorum ad hanc præfecturam Werdeccenſem ſpectantium, iam pridem beate defunctus, filius eiusdem præfecturæ per multos annos Præfecti Andreæ Hoffmanni. Mater eius adhuc in viuis eſt Margaretha Barbara, filia Dn. Wolffgangi Baveri, Iudicii Prouincialis Onoldini a Secretis iam dudum beati.

Omnem cariſſimi parentes adhibuere operam, vt fundamenta pietatis & bonarum artium animo eius recte inſtillentur. Qua in re viri maxime reuerendi, Io. Friderici Spengleri, Decani Capituli Krailsheimenſis & Templi cathedral. Antiſtitis, ſuſceptoris & Cognati ſui honoratiſſimi, ſingularem operam, amorem & beneuolentiam laudare ſatis non poteſt. A prima enim ætate in hoſpitium eius receptus, amore & beneficiis innumeris per quinquennium fotus, multis diuinis & aliis ſalutaribus præceptis imbutus fuit, eiusque ſedulam curam & beueuolentiam in hunc vsque diem experitur. Non minorem in curam noſtrum educandi incubuit honoratiſſima matrona vxor laudati viri cariſſima, multisque eum hucusque cumulauit beneficiis, vt adeo ipſis parentum inſtar ſe obſtrictum eſſe, gratus profiteatur.

Scholæ Krailsheimenſis collegis viris nobiliſſimis, inprimis eiusdem Rectori, Martino Rittero pro fideli per quinque annos informatione gratum profitetur animum. Hinc ad illuſtre Gymnaſium Heilsbronnenſe miſſus, ibique a Sereniſſimo Principe, Marggrafio Brandenburgico, Patriæ Patre Clementiſſimo, in numerum alumnorum adſcitus, viris de re literaria meritiſſimis, Præce-

pto-

ptoribus & Profeſſoribus Gymnaſii præſtantiſſimis, Io. Friderico Krebsio, Antiſtiti, Gymnaſii Inſpectori ac Profeſſori, ſummis, quos Baruthum dare potuit, ſacerdotii honoribus affecto, itemque M. Sylvestro Henrico Schmidio, Rectori, & Nicolao Schvlino, Conrectori, per quinquennium fuit traditus, quorum in informando dexteritatem gratiſſima mente agnoſcit.

Iactis ſic humanitatis & philoſophiæ fundamentis Wittebergam conceſſit Anno M DCC X d. XXVII. Maii Pro-Rectore Magnifico Henrico Leonhardo Schvrtzfleischio, Hiſtoriar. P. P. Conſiliario Saxo-Vinarienſi & Principal. Bibliothecæ Directore, vbi medicinæ addiſcendæ cupidus, priuatiſſimæ informationi Excellentiſſ. Dn. D. Adami Brendelii, Med. tunc temporis Prof. Extraordinar. nunc Anatom. & Botan. Ordinarii, in curſu, vt vocant, medico & lectionibus phyſicis experimentalibus ſe concredidit, eiusque amorem & in informando integritatem grato recolit animo.

Publicis lectionibus Excellentiſſimorum Virorum, Dn. D. Io. Gothofred. Bergeri, Potentiſſ. Polon. Regis & Elector. Sax. Archiatri & Prof. Primarii, de Peſtilentia, de Selectu Remediorum, Dn. D. Christiani Vateri, Pathol. Prof. P. & Sereniſſ. Princip. Anhalt. Archiatr. ac Phyſ. Prov. Sax. & Dn. D. Io. Henrici Hevcheri, Anatom. & Botan. Prof. Publ. Botanicis & Anatomicis, huiusque duabus ſectionibus publicis in maſculino & fœminino cadauere dexterrime adornatis, interfuit.

Finito curſu medico priuatiſſimo Salanam noſtram ad continuanda ſtudia elegit, vbi Pro-Rectore Magnifico, Dn. D. Bvrcardo Gotthelffio Strvvio, Iurium & Hiſtoriar. P. P. Conſiliario & Hiſtoriographo Saxonico Celeberrimo, anno M DCC XII. d. XXVII. Iulii in numerum ſtudioſorum receptus fuit. In lectionibus publicis Chirurgiam Medicam, Amœnitates Materiæ Medicæ, Pharmaciam acroamaticam, Methodum Præſcribendi formulas, Phyſiologiam acroamaticam, Priuatim vero Morbos infimi ven-

tris ex Epitome Praxeos Clinicæ, Aphoriſmos Hipocratis nouos Sponianos & Collegium ſimplicium explicantem aſſidue ſectatus eſt Dn. D. GEORGIVM WOLFFGANGVM WEDELIVM, Theor. P. P. Com. Pal. Cæſ. Conſil. & Archiatr. Duc. Sax. h. t. Pro-Rectorem Magnificum.

Magno quoque cum emolumento audiuit Dn. D. Io. HADRIANI SLEVOGTII, Hered. in Ober-Rosla, Anat. Chirurg. & Botan. P. P. & Medici Ducal. Prouincial. Excellentiſſimi, Collegium Chirurgicum publ. & priuatum, Botanicum publ. & priuatum, itemque Chymico-pharmaceuticum priuatum, eiusque in ſe fauorem & beneuolentiam gratiſſimo animo deprædicat.

Adhæc Excellentiſſimi Dn. GEORGII ALBERTI HAMBERGERI Philoſoph. Natural. & Matheſ. P. P. celeberrimi collegium Experimentale Curioſum; & Dn. D. HILSCHERI lectiones anatomicas frequentauit.

Meis etiam lectionibus publicis, de morbis mulierum, de remediis ex Tartaro parandis, de Febribus, de Supremi, Medii & Infimi Ventris Morbis, vt & ſectioni cadaueris maſculini publicæ, interfuit.

Hiſce abſolutis a Facultate noſtra in numerum Candidatorum vt recipiatur, modeſte petiit. Admiſſus ad examina genuinum ac dignum artis filium ſe præſtitit, vnde & cathedram publicam ſub Excellentiſſimi Dn. D. SLEVOGTII PRÆSIDIO conſcendet, & Diſſertationem Inauguralem laudatam maſcule defendet. Huic actui ſolenni, vt Magnificus Dn. Pro-Rector, Proceres Academiæ Excellentiſſimi, artisque noſtræ Fautores beneuola ſua præſentia ſplendorem addere haud dedignentur perofficioſe atque amanter rogo. P. P. ſub ſigillo Facultatis MDCCXV. a. d. Sept.

